Euroopa Liidu
Teataja

ET
C-seeria

C/2025/3194

2.7.2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

„Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitused reformi- ja investeerimisettepanekute kohta, mis on esitatud Euroopa poolaasta 2024.–2025. aasta tsüklis“

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2025/3194)

Raportöörid: **Konstantinos DIAMANTOUROS**
Javier DOZ ORRIT
Luca JAHIER

Nõustaja	Olivier Cédric VAUZELLE (kaasraportööri nõustaja)
Täiskogu otsus	11.7.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Vastuvõtmine sektsioonis	15.4.2025
Vastuvõtmine täiskogus	30.4.2025
Täiskogu istungjärk nr	596
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/ erapooletuid)	152/0/2

1. Järeldused ja soovitused

Euroopa Liit peab samaaegselt tegelema tohutute geopoliitiliste probleemidega välis-, julgeoleku- ja kaitsepoliitika vallas, nagu Venemaa agressioon Ukraina vastu, USA uue administratsiooni avaldused ja meetmed seoses kaubanduse, NATO, territoriaalsete ambitsioonide ja muude valdkondadega ning jätkuvad konfliktid Lähis-Idas. Samal ajal peab Euroopa Liit oluliselt parandama oma majanduse tootlikkust ja konkurentsivõimet, saavutama rohelise kokkuleppe eesmärgid ja tugevdama sotsiaalset ühtekuuluvust Euroopa sotsiaalõiguste samba kaudu. Neile väljakutsetele vastamiseks on vaja tugevat poliitilist ja ühiskondlikku tuge, organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivset osalemist, head valitsemistava, suuremat ühtsust ja integratsiooni ning demokraatlike väärtuste ja inimõiguste järjepidevat kaitset nii sees- kui ka väljaspool ELi piire. Komitee arvates tuleb kõigis neis valdkondades täpselt määratletud eesmärkide saavutamiseks mobiliseerida maksimaalses võimalikus ulatuses rahalisi vahendeid – avaliku ja erasektori, riiklikke ja Euroopa vahendeid. See hõlmab Euroopa avalike hüvede esikohale seadmist ning kõigi olemasolevate eelarve- ja rahastamisvahendite tugevdamist või vajaduse korral uute vahendite loomist.

1.1. *Liikmesriikide reformi- ja investeerimismeetmed, eelkõige 2024. aasta riigipõhistel soovitustel põhinevad meetmed*

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.1.1. tunnistab, et riigipõhiste soovituste asjakohasus liikmesriikide vastavate probleemide lahendamisel on riigiti erinev ning kutsub Euroopa Komisjoni üles sõnastama täpsemini kohandatud soovitusi, mis puudutavad usaldusväärset eelarvepoliitikat finantsstabiilsuse ning pikaajalise kestliku majanduskasvu ja konkurentsivõime tagamiseks, avaliku sektori kulutusi olulistele avalikele teenustele, üldhuviteenustele ja sotsiaalpoliitikale ning digi- ja rohepööret. Samuti kutsub komitee valitsusi üles kavandatud investeeringuid ja reforme tulemuslikumalt ellu viima;

1.1.2. kutsub komisjoni ja liikmesriike investeerimis- ja reformiettepanekute konkreetseteks tegevusteks ja meetmeteks muutmisel üles tõhustama süstemaatilist teabevahetust ja teadlikkuse suurendamist kestliku arengu eesmärkide kohta riigipõhistes soovitustes;

1.1.3. kordab oma nõudmist, et Euroopa tasandil kehtestataks struktureeritud konsultatsiooniprotsess, mis hõlmaks ühtlustatumaid ja läbipaistvamaid ametlikke konsulteerimismenetlusi;

1.1.4. rõhutab, et komisjon peaks jätkama struktuurset dialoogi riiklike sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning nõudma, et liikmesriigid esitaksid kokkuvõtte sidusrühmadega peetud konsultatsioonidest;

1.1.5. nõuab reformitud partnerluspõhimõtte kaasamist Euroopa poolaastasse ([1]).

1.2. ***Keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad ning uus ELi majanduse juhtimise raamistik***

1.2.1. Sellest tulenevalt kutsub komitee komisjoni üles töötama ELi määruses liikmesriikidele välja selged ja ühtlustatud suunised selle kohta, kuidas kaasata sidusrühmi kohustuslikul, süstemaatilisel, struktuursel ja sisukal viisil. Need suunised võimaldaksid hiljem reguleerida ametlikku konsultatsiooniprotsessi riiklikul tasandil. Komisjon peaks seadma sidusrühmade kaasamise kvaliteedi riikliku kava heakskiitmise kriteeriumiks.

1.2.2. Meetodit, mille alusel Euroopa Komisjon hindab liikmesriikide keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavasid, tuleks täiendavalt uurida, eelkõige seoses uusi investeeringuid ja reforme puudutava nõudmise järgimisega, kui liikmesriigid nõuavad kohanemisperioodi pikendamist neljalt aastalt seitsmele aastale.

1.3. ***Riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades ette nähtud reformide ja investeeringute elluviimine***

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

1.3.1. on seisukohal, et taaste- ja vastupidavusrahastul on praegu investeeringute ja reformide toetamisel keskne roll. Siiski tuleb enne rahastu lõppemist lahendada mitu selle rakendamisega seotud küsimust;

1.3.2. nõuab viivituste vältimiseks paremat koordineerimist, kavandamist ja vahendite eraldamist ning menetluste sujuvamaks muutmist. Samuti kutsub komitee liikmesriike üles pakkuma haldustöötajatele koolitust ja võimalusi suutlikkuse suurendamiseks, et tõhustada projektijuhtimist ja haldusmenetlusi. Lisaks on komitee ([2]) rõhutanud vajadust parema, õigeaegse ja järjepideva teabe järele riiklike taaste- ja vastupidavuskavade edusammude kohta;

([1]) Komisjoni väljaanne „European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period“, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.6.2021, lk 159), Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettevalmistav arvamus „2027. aasta järgse ühtekuuluvuspoliitika tulemustele suunatuse tugevdamine – probleemid, riskid ja võimalused (ELT C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) ja hindamisaruanne „Taaste- ja vastupidavusrahastu vahehindamine“ käitumisjuhendi osas ning arutelud sidusrühmadega CEMRi konverentsil ja CEMRi dokumendi „Top level decision – Local consequences: The European semester explained“ avaldamine 2. detsembril 2024.

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hindamisaruanne „Taaste- ja vastupidavusrahastu vahehindamine“.

1.3.3. rõhutab, et rahaliste vahendite lõplike saajate osas on vajalik läbipaistvus. Komitee on kutsunud komisjoni ja liikmesriikide valitsusi üles lihtsustama menetlusi, vähendama bürokraatiat ja pakkuma toetust, et tagada kavade tõhus ja õigeaegne elluviimine ([3]);

1.3.4. nõuab, et järgmine taaste- ja vastupidavusrahastu aastaaruanne sisaldaks temaatilist analüüsi sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide, riikide parlamentide ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamise kohta ([4]);

1.3.5. kutsub üles pikendama taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite kasutamise tähtaega vähemalt järgmise mitmeaastase finantsraamistikuni 2028. aastal, kui selgub, et tähtaja pikendamata jätmine tooks kaasa vahendite kaotamise ([5]);

1.3.6. rõhutab vajadust täpsustada vahe-eesmärkide ja eesmärkide määratlust ning tagada liikmesriikide esitatud teabe usaldusväärsus ([6]). Komitee toonitab, et rohkem tuleb keskenduda piiriüleste projektide kavandamisele.

1.4. ***Investeerimisvajadused praeguste ja tulevaste probleemide lahendamiseks***

1.4.1. Komitee on arvamusel, et Draghi aruandes välja pakutud ELi rahastamisvõime suurendamine läheks märksa kaugemale kui see, mida võimaldab liikmesriikide olemasolev eelarvepoliitiline manööverdamisruum ning praeguse mitmeaastase finantsraamistiku maht ja struktuur. Komitee kordab vajadust luua strateegiline investeerimisfond ([7]), mis vastaks suuruselt taaste- ja vastupidavusrahastu omale ning milles seataks esikohale Euroopa ühiste hüvede ja riiklike investeeringute rahastamine kooskõlas Euroopa poliitika põhiprioriteetidega. Vastloodud algatus „InvestAI“ ja väljakuulutatud tulevane konkurentsivõime fond, mis on osa tugevamast ja järjepidevamast mitmeaastasest finantsraamistikust, esindavad selles valdkonnas tehtud edusamme. Samal ajal toonitab komitee vajadust suurendada kiiresti erasektori säästude massilist mobiliseerimist kapitaliturgude liidu lõpuleviimise kaudu (viimatimainitu nimetati hiljuti ümber hoiuste ja investeeringute liiduks). Samuti on oluline parandada Euroopa Investeerimispanga rahastamisvõimet.

1.5. ***Läbivaadatud ja tugevam Euroopa poolaasta***

1.5.1. Euroopa poolaastast on saanud kindel ja väljakujunenud vahend ELi majanduse juhtimiseks ja liikmesriikidega koordineerimiseks ning seda arendatakse edasi. Selles valdkonnas tehtud edusammudest annavad tunnistust ka näiteks ELi majanduse juhtimise läbivaadatud raamistiku jõustumine, juba teatavaks tehtud seosed konkurentsivõime koordineerimise töövahendi ja Euroopa poolaasta vahel ning esialgne ettepanek, mille kohaselt võiks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku tulevased kulutused ja vähemalt osa tulevasest Ühtekuuluvusfondist siduda Euroopa poolaastaga. Kõik see – nagu ka 2025. aasta kestliku majanduskasvu strateegia tühistamine 2024. aasta detsembris – rõhutab vajadust seda protsessi põhjalikult ajakohastada.

1.5.2. Komitee kutsub komisjoni üles vaatama kiiresti läbi Euroopa poolaasta struktuuri ja ajakava, et tagada tulevased seosed konkurentsivõime koordineerimise töövahendiga, eesmärgiga säilitada läbipaistvus ja võimaldada kõigil osalejatel (ELi institutsioonid, riikide valitsused, parlamendid, kohalikud omavalitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid) olla valmis täitma täiel määral oma rolli Euroopa poolaasta protsessis.

([3]) Euroopa Kontrollikoda – Heakskiidu andmine Euroopa Komisjonile eelarve täitmisel 2023: volinike Valdis Dombrovskise ja Paolo Gentiloni kuulamine taaste- ja vastupidavusrahastu teemal (eelarvekontrollikomisjon – Euroopa Parlament – 12. november 2024). [1] Euroopa Parlament – „The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility“.

([4]) Kooskõlas Euroopa Regioonide Komitee arvamusega ECON-VII/037 „Euroopa COVID-19 järgse taastekava (taaste- ja vastupidavusrahastu) vahehindamine“ (vastu võetud 2024. aasta oktoobris) (ELT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([5]) Kooskõlas Euroopa Regioonide Komitee arvamusega ECON-VII/037 „Euroopa COVID-19 järgse taastekava (taaste- ja vastupidavusrahastu) vahehindamine“ (vastu võetud 2024. aasta oktoobris) (ELT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([6]) Euroopa Kontrollikoda – Heakskiidu andmine Euroopa Komisjonile eelarve täitmisel 2023: volinike Valdis Dombrovskise ja Paolo Gentiloni kuulamine taaste- ja vastupidavusrahastu teemal (eelarvekontrollikomisjon – Euroopa Parlament – 12. november 2024). [1] Euroopa Parlament – „The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility“.

([7]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus — ELi investeerimisfond majandusliku vastupanuvõime ja kestliku konkurentsivõime tagamiseks (omaalgatuslik arvamus) (ELT C, C/2024/6862, 28.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6862/oj).

1.5.3. Komitee teeb ettepaneku, et Euroopa Komisjon peaks Euroopa poolaasta raames kohaldama heaolumajanduse lähenemisviisile omaseid näitajaid, mis võimaldaks liikmesriikide olukorra hindamisel saada terviklikuma pildi.

2. **Sissejuhatus**

2.1.1. Käesolev omaalgatuslik arvamus on koos teabearuandega osa paketist ning jätk Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa poolaasta rühma tööle, milleks on konsulteerimine ELi liikmesriikide majandus- ja sotsiaalnõukogude, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega Euroopa poolaasta põhiteemadel. Arvamus täiendab teabearuannet, millesse on koondatud liikmesriikide sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide seisukohad riiklike reformi- ja investeerimisettepanekute ja nende rakendamise kohta (Euroopa poolaasta tsükkel 2024–2025). Arvamus sisaldab komitee poliitikasoovitusi, järeldusi ja ettepanekuid, mis põhinevad aruandes esitatud sidusrühmadega konsulteerimise tulemustel.

2.1.2. Tänu kõnealusele tegevusele jätkab komitee kaasavama Euroopa poolaasta ja majanduse juhtimise raamistiku edendamist, mis tähendab suuremat isevastutust riiklikul tasandil ja organiseeritud kodanikuühiskonna ulatuslikumat kaasamist. Laialdane osalemine toetab tõenditel põhinevat otsustusprotsessi ja demokraatlikku legitiimsust ning suurendab üldsuse toetust ümberkujundavale poliitikale ja süsteemsetele muutustele.

3. **Taust**

3.1.1. Käesolevas omaalgatuslikus arvamuses keskendutakse kõigepealt liikmesriikide reformi- ja investeerimismeetmetele, eelkõige 2024. aasta riigipõhistel soovitustel põhinevatele meetmetele ning nende rakendamisele. Komisjon esitas juunis 2024. aasta Euroopa poolaasta kevadpaketi osana 2024. aasta riigipõhiste soovituste eelnõud, mille nõukogu võttis väikeste muudatustega vastu sama aasta juulis. Need riigipõhised soovitused hõlmavad: i) soovitust eelarvepoliitika kohta (soovitus 1); ii) soovitust taaste- ja vastupidavusrahastu ja ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamise kohta ([8]) (soovitus 2); iii) soovitusi 3 ja 4, mis hõlmavad muid täitmata poliitilisi prioriteete või liikmesriikide iseärasusi. Ligikaudu kaks kolmandikku riigipõhiste soovituste 3 ja 4 raames esitatud soovitustest hõlmasid poliitikat, mille eesmärk on tugevdada tööturge hariduse ja oskustesse investeerimise kaudu, edendada rohepööret ja muid energiaga seotud poliitikameetmeid ning tegeleda lahendamata konkurentsivõime küsimustega. Teiseks keskendutakse käesolevas omaalgatuslikus arvamuses keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavadele, mis on uue majanduse juhtimise raamistiku keskmes ([9]). Liikmesriigid sätestavad nendes kavades oma eelarve-eesmärgid, prioriteetsed reformid ja investeeringud ([10]) ning meetmed mis tahes võimaliku makromajandusliku tasakaalustamatuse kõrvaldamiseks eelarve kohandamise perioodil.

3.1.2. Sellega seoses kutsub komitee üles looma alalised ja struktureeritud menetlused sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimiseks riiklike kavade väljatöötamisel ([11]). Lisaks julgustatakse uut majanduse juhtimise raamistikku käsitleva määruse ([12]) artikliga 11 liikmesriike kooskõlas oma riikliku õigusraamistikuga konsulteerima kavade koostamisel sotsiaalpartnerite, piirkondlike ametiasutuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja riigi muude asjaomaste sidusrühmadega. Võttes arvesse riiklike keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavade koostamise lühikest ajakava, võisid liikmesriigid 2025. aasta Euroopa poolaasta tsükli puhul selliseid konsultatsioone korraldada, kuid nad ei olnud selleks kohustatud. Nad peavad kõikide tulevaste kavade väljatöötamisel konsulteerima riiklike sidusrühmadega, kuigi konsultatsioonide kvaliteedikriteeriume ei ole kehtestatud. Kolmandaks ja viimaseks uuritakse omaalgatuslikus arvamuses riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades ette nähtud reformide ja investeeringute elluviimisel tehtud edusamme ([13]).

([8]) Inforegio – New Cohesion Policy.

([9]) Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa poolaasta 2025: uue majanduse juhtimise raamistiku elluviimine“, 26. november 2024.

([10]) Reformid ja investeeringud, mille abil vastatakse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud põhiprobleemidele ning edendatakse ELi ühiseid prioriteete.

([11]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97“ (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), „Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta“ (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) ja „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta“ (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (ELT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([12]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1263, 29. aprill 2024, majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([13]) Taaste- ja vastupidavusrahastu – Euroopa Komisjon.

4. **Üldised märkused**

4.1. ***Liikmesriikide reformi- ja investeerimismeetmed, eelkõige 2024. aasta riigipõhistel soovitustel põhinevad meetmed ja nende rakendamine***

4.1.1. Riigipõhiste soovituste asjakohasus liikmesriikide riiklike probleemide lahendamisel on riigiti erinev ning komitee kutsub komisjoni üles pöörama erilist tähelepanu kohandatud soovitustele, mis puudutavad usaldusväärset eelarvepoliitikat finantsstabiilsuse ja pikaajalise majanduskasvu tagamiseks, avaliku sektori kulutusi, avalike teenuste ja üldhuviteenuste kestlikkust, paremat institutsioonilist koordineerimist, sotsiaalpoliitika parandamist (eriti sellistes valdkondades nagu tervishoid, oskuste arendamine, ebavõrdsus ja kaasamine) ning digi- ja rohepööret (eelkõige keskkonnaeesmärkide lõimimise kaudu avalikku poliitikasse). Nende reformide ja üleminekute toetamiseks tuleks keskenduda ka maksustamisele. Komitee kutsub üles pidama esmatähtsaks praeguseid majanduslikke väljakutseid, nagu eluase, sotsiaalkaitse, elukallidus ja energiakulud, ning struktuurseid probleeme, mis kahjustavad ELi konkurentsivõimet, nagu liigne reguleerimine ja aeganõudvad loamenetlused. Samuti kutsub komitee riikide valitsusi üles rakendama nendes riigipõhistes soovitustes kavandatud investeeringuid ja reforme tõhusamalt ja süsteemsemalt pikaajalise strateegilise planeerimise kaudu.

4.1.2. Komitee täheldab liikmesriikidevahelisi erinevusi selles, kuidas on kestliku arengu eesmärgid lõimitud riigipõhistesse soovitustesse, ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles parandama süstemaatilist teabevahetust ja teadlikkuse suurendamist nendest eesmärkidest, kui investeerimis- ja reformiettepanekud muudetakse konkreetseteks tegevusteks ja meetmeteks. Selline üldsuse parem arusaam kestliku arengu eesmärkidest looks märkimisväärseid võimalusi tagada terviklik lähenemisviis kestlikule arengule. Komitee rõhutab vajadust reformida Euroopa poolaastat, et paremini suunata ja toetada nende ELi eesmärkide ja sihtide rakendamist, mis on sätestatud näiteks Euroopa rohelises kokkuleppes, Euroopa sotsiaalõiguste sambas ja 2024. aasta septembris vastu võetud ÜRO tulevikupaktis ([14]), ning tõsta ELi konkurentsivõime praegust madalat taset. Komitee nõustub, et kõikehõlmavad eesmärgid ning selged ja edasipüüdlikud sihid kestliku arengu eesmärkide rakendamiseks võimaldaksid Euroopa poolaasta raames hinnata, kas olemasolevad poliitikameetmed ja investeeringud on tõhusad ja viivad õiges suunas edasi või on vaja lisareforme ja -investeeringuid, mida saab seejärel protsessi raames soovitada ([15]). Seepärast on komitee samuti seisukohal, et praegu Euroopa poolaasta suhtes kohaldatav vajaduste analüüsi lähenemisviis on vaja läbi vaadata.

4.1.3. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimise üldeesmärk on teha otsuseid sotsiaal- ja majanduspoliitika lähiaastate suuna kohta. Euroopa poolaasta raames arutatavad teemad on üldiselt organiseeritud kodanikuühiskonna jaoks kõige olulisemad. Ühest küljest saavad riiklikud sidusrühmad panustada oma oskusteabega ja teisest küljest võivad nad pakkuda välja ka olulisi meetmeid. Olgugi et osalemismehhanisme juba on, puudub neist paljude puhul praegu tõeline dialoog ja sageli ei võeta nende käigus tõstatatud küsimuste osas järelmeetmeid, mis tekitab pahameelt. Komitee kordab oma nõudmist, et Euroopa tasandil kehtestataks seadusega struktureeritud konsultatsiooniprotsess, mis hõlmaks ühtlustatumaid ja läbipaistvamaid ametlikke konsulteerimismenetlusi. Selle eesmärk on tagada, et sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid kaasatakse otsustusprotsessi süstemaatilisel, kiiremal, sisulisemal ja tõhusamal viisil. Samuti peaks see tagama, et sidusrühmadega konsulteeritakse selleks, et uurida, kuidas nende panust on kasutatud ja miks on otsused tehtud.

4.1.4. Samal ajal peaks komisjon jätkama struktuurset dialoogi riiklike sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning nõudma, et liikmesriigid esitaksid üksikasjaliku kokkuvõtte sidusrühmadega peetud konsultatsioonidest. Lisaks nõuab komitee reformitud partnerluspõhimõtte kaasamist Euroopa poolaastasse ([16]).

([14]) https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future.

([15]) A European Agenda To Navigate Uncertain Times – How to steer the EU towards wellbeing for all now and in the future – MERGE (mergeproject.eu).

([16]) Komisjoni väljaanne „European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period“, määrus 2021/1060, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettevalmistav arvamus „2027. aasta järgse ühtekuuluvuspoliitika tulemustele suunatuse tugevdamine – probleemid, riskid ja võimalused (ELT C, C/2025/2018, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2018/oj) ja hindamisaruanne „Taaste- ja vastupidavusrahastu vahehindamine“ käitumisjuhendi osas ning arutelud sidusrühmadega CEMRi konverentsil ja CEMRi dokumendi „Top level decision – Local consequences: The European semester explained“ avaldamine 2. detsembril 2024.

4.2. ***Keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavad ning uus ELi majanduse juhtimise raamistik***

4.2.1. Praeguste kavade sisuga seoses püsivad üldised kahtlused selle osas, kas kavandatud meetmed on piisavad, et vastata liikmesriikide ees seisvatele väljakutsetele, nagu kaksikületeminek, innovatsioon ja kestlik konkurentsivõime, samuti geopoliitilistele ning struktuursetele väljakutsetele seoses julgeoleku, kaitse, strateegilise autonoomia, demograafia, energia, taristu, sotsiaalkaitse, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja hooldusteenustega. Lisaks peaks Letta ([17]) ja Draghi aruannete peamiste järelduste mõju komisjoni uuele tööprogrammile andma komitee arvates võimaluse muuta teataval määral liikmesriikide eelarve- ja struktuurikavade sisu, tingimusel et järgitakse makromajanduslikke parameetreid, mis tagavad riigi rahanduse jätkusuutlikkuse keskpikas ja pikas perspektiivis.

4.2.2. Komitee on täheldanud, et hoolimata tema üleskutsest, mille kohaselt peaks organiseeritud kodanikühiskonna esindajatele olema tagatud roll keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades sisalduva majandus-, tööhõive- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel ([18]), ei ole paljudes liikmesriikides sidusrühmadele võimaldatud juurdepääsu riikliku kava sisule enne selle esitamist komisjonile või enne, kui komisjon on edastanud oma hinnangu kõnealusele kavale. Seda vaatamata asjaolule, et kavad on liikmesriikide majandus- ja eelarvepoliitika ning prioriteetsete reformide ja investeeringute alus järgmiseks neljaks kuni seitsmeks aastaks. Riiklikud sidusrühmad saavad panustada oma oskusteabega ja pakkuda välja asjakohaseid meetmeid, mis kajastavad tegelikkust kohapeal. Olukord on veelgi halvem, võttes arvesse, et riikide isevastutus kavades võetud kohustuste eest on üks tegureid, mille abil on kõige tõenäolisem tagada kavade elluviimine, ent see pühendumine on saavutatav üksnes juhul, kui poliitilised ja sotsiaalsed osalejad on saanud osaleda kavade koostamises ametlike konsultatsiooniprotsesside kaudu. See peaks olema tagatud üldise vabastusklausli aktiveerimise korral.

4.2.3. Seepärast kordavad samad sidusrühmad ja komitee oma üleskutset komisjonile koostada ELi määrus selle kohta, kuidas kaasata sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid Euroopa poolaasta protsessi ja ELi majanduse juhtimise raamistikku. Selles määruses sätestataks osalemisprotsessi aluseks olevad põhimõtted ja põhijooned, mida tuleks liikmesriikide menetlustes järgida ([19]).

4.3. ***Riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades ette nähtud reformide ja investeeringute elluviimine***

4.3.1. Paljudel sidusrühmadel on kahtlusi selle osas, kas riikide valitsused suudavad taaste- ja vastupidavusrahastu vahendid 31. augustiks 2026 täielikult ja korrektselt ära kasutada. On oht, et rahalisi vahendeid kasutatakse ebatõhusalt, mis kahjustab taaste- ja vastupidavusrahastu toetuse abil elluviidavate projektide ja tegevuste kvaliteeti ja tulemuslikkust. Samuti on oht, et märkimisväärsel hulgal rahalisi vahendeid läheb kaduma, kui valitsused ei kiirenda taaste- ja vastupidavuskavades ette nähtud reformide ja investeeringute elluviimist. Kuigi rahaliste vahendite kasutamisel ning taaste- ja vastupidavuskavade rakendamisel on tehtud edusamme, tuleb seda siiski pakiliselt kiirendada. Viivitused on eelkõige tingitud ebapiisavast haldussuutlikkusest riiklikul ja kohalikul tasandil, ebatõhusustest, läbipaistvusega seotud probleemidest, juhtimisprobleemidest ning puudulikust kavandamisest ja ebapiisavatest ressurssidest taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel. Tuvastatud on ka muid rakendamist viivitavaid tegureid, nagu erasektori vähene initsiatiiv, ebarealistlikud tähtajad ja killustatud kooskõlastamine ametiasutuste vahel, väikeste projektide suutmatus hankida piisavalt vahendeid, ressursside puudumine ja jäigad tähtajad, mis põhjustavad viivitusi bürokraatlike menetluste tõttu, reformide ebapiisav ettevalmistamine, vähene sidusrühmadega konsulteerimine, mis toob kaasa reformide ebapiisava ettevalmistamise, projektide rakendamise ajakavade puudumine, samuti viivitused, mis tulenevad seadusandlike ettepanekute ja hankemenetluste pikale venivast ettevalmistamisest.

([17]) Enrico Letta, „Much more than a market“ (aprill 2024).

([18]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97“ (COM(2023) 240 final – 2023/0138 (COD)), „Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta“ (COM(2023) 241 final – 2023/0137 (CNS)) ja „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta“ (COM(2023) 242 final – 2023/0136 (NLE)) (ELT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

([19]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused „Reformi- ja investeerimisettepanekud ning nende rakendamine liikmesriikides – milline organiseeritud kodanikuühiskonna arvamus?“(2023.–2024. aasta Euroopa poolaasta tsükkel) (ELT C, C/2024/4054, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4054/oj), „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitused Euroopa poolaasta põhjalikuks reformimiseks“ (ELT C 228, 29.6.2023, lk 1) ja „Uued tulevikukindlad majanduse juhtimise eeskirjad“ (ELT C, C/2023/880, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/880/oj).

4.3.2. Seepärast on väga oluline konsulteerida kõigi sotsiaal- ja majanduspartneritega ja kuulata nad ära ning tagada üldsuse täielik teavitamine ja piisav teabevahetus. Komitee kutsub üles parandama koordineerimist, kavandamist ja vahendite eraldamist, et vältida viivitusi, ühtlustada menetlusi, sealhulgas vähendada tarbetut dokumentatsiooni ja võtta kasutusele digilahendused. Samuti kutsub komitee liikmesriike üles pakkuma haldustöötajatele koolitust ja võimalusi suutlikkuse suurendamiseks, et tõhustada projektijuhtimist ja haldusmenetlusi. Lisaks on komitee ([20]) rõhutanud vajadust parema, õigeaegse ja järjepideva teabe järele riiklike taaste- ja vastupidavuskavade edusammude kohta.

4.3.3. Komitee toonitab, et rahaliste vahendite lõplike saajate osas on vajalik läbipaistvus. Komitee on kutsunud komisjoni ja liikmesriikide valitsusi üles lihtsustama menetlusi, vähendama bürokraatiat ja pakkuma toetust, et tagada kavade tõhus ja õigeaegne elluviimine. Ta kutsub üles suurendama tulevikus läbipaistvust vahendite lõplike saajate osas ([21]). Liikmesriigid on avaldanud rohkem kui 100 suurimat vahendite saajat ja mõnel juhul pärinevad kümme suurimat avalikust sektorist ([22]). Suurem läbipaistvus võimaldaks saada taaste- ja vastupidavuskava vahendite saajate täieliku loetelu. Komisjon peaks muutma määratlust, mis ei sisaldu määruses, vaid suunistes ([23]). Taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite voog peab olema läbipaistev ja jälgitav, et tagada nende vahendite tõhus kasutamine. Avaliku sektori rahaga tegelemisel tuleks teavet ühtlustada.

4.3.4. Komitee nõuab, et järgmine taaste- ja vastupidavusrahastu aastaaruanne sisaldaks temaatilist analüüsi sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna organisatsioonide, riikide parlamentide ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamise kohta ([24]).

4.3.5. Komitee kutsub üles pikendama taaste- ja vastupidavuskavade vahendite kasutamise tähtaega, kui selgub, et tähtaja pikendamata jätmine tooks kaasa vahendite kaotamise ([25]). Riiklike kavade rakendamisel on vaja suuremat paindlikkust. Mitmeaastase finantsraamistiku üle peetavate läbirääkimiste ning taaste- ja vastupidavusrahastu ametliku lõpu vahele jääb ajavahe. Ideaaljuhul tuleks taaste- ja vastupidavusrahastu lõpp viia vastavusse uue mitmeaastase finantsraamistikuga, mis annaks liikmesriikidele rohkem aega kavandatud investeeringute ja reformide tegemiseks. Lisaks on komitee täheldanud, et mitmes liikmesriigis pooldab organiseeritud kodanikuühiskond mitmeaastase finantsraamistiku puhul taaste- ja vastupidavusrahastu raames tulemuspõhise lähenemisviisi kasutamist. See lähenemisviis võiks olla vastuvõetav lahendus ühiste eesmärkide saavutamisel tehtud tagasihoidlike edusammude probleemile. Sellega peaksid siiski kaasnema paindlikkuse garantii lähenemisviisi rakendamisel ja siduvad eeskirjad, millega tagatakse, et liikmesriigid järgivad neid, seades eesmärgiks nii atraktiivsuse kui ka jõustatavuse. Igal juhul soovitab komitee vältida kõigi programmide tarbetut tsentraliseerimist ja lisakoormust, säilitades spetsiaalse metoodika, mis kindlustas ELi peamiste programmide (nt ühtekuuluvuspoliitika programmid) edu, ja järgides partnerluspõhimõtet, millega tagatakse asjaomaste sidusrühmade nõuetekohane kaasamine.

4.3.6. Komitee rõhutab vajadust täpsustada vahe-eesmärkide ja eesmärkide määratlust, määratleda paremini hindamisvahendid ja -mõõdikud ning tagada liikmesriikide esitatud teabe usaldusväärsus ([26]). Komitee toonitab, et oluline on ka rohkem keskenduda piiriüleste projektide kavandamisele.

4.3.7. Lõpetuseks rõhutab komitee, et taaste- ja vastupidavusrahastu peab olema edukas. Organiseeritud kodanikuühiskond toob esile mitu taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisel saadud õppetundi, mida saaks kasutada ka muude ELi rahastamisvahendite puhul. Need õppetunnid puudutavad mitmesuguseid teemasid, nagu bürokraatia ja menetluste lihtsustamine, riiklike sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine, vahendi rakendamiseks võimaldatav paindlikkus, parema koordineerimise vajadus ning sellise vahendi kavandamine ja järelevalve.

([20]) Hindamisaruanne *„Taaste- ja vastupidavusrahastu vahehindamine“*.

([21]) Euroopa Kontrollikoda – Heakskiidu andmine Euroopa Komisjonile eelarve täitmisel 2023: volinike Valdis Dombrovskise ja Paolo Gentiloni kuulamine taaste- ja vastupidavusrahastu teemal (eelarvekontrollikomisjon – Euroopa Parlament – 12. november 2024). [1] Euroopa Parlament – „The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility“.

([22]) Euroopa Parlament, „The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility funds“.

([23]) Euroopa Kontrollikoda, eriaruanne 13/2024 (september 2024): **„1. soovitus. Tagada mõiste „vahendite lõplik saaja“ järjepidev kasutamine.** Komisjon peaks tagama, et liikmesriikidel on ühine arusaam sellest, mida kujutab endast mõiste „vahendite lõplik saaja“, ja kasutama seda järjepidevalt“.

([24]) Kooskõlas Euroopa Regioonide Komitee arvamusega ECON-VII/037 „Euroopa COVID-19 järgse taastekava (taaste- ja vastupidavusrahastu) vahehindamine“ (vastu võetud 2024. aasta oktoobris) (ELT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([25]) Kooskõlas Euroopa Regioonide Komitee arvamusega ECON-VII/037 „Euroopa COVID-19 järgse taastekava (taaste- ja vastupidavusrahastu) vahehindamine“ (vastu võetud 2024. aasta oktoobris) (ELT C, C/2024/7057, 4.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/7057/oj).

([26]) Euroopa Kontrollikoda – Heakskiidu andmine Euroopa Komisjonile eelarve täitmisel 2023: volinike Valdis Dombrovskise ja Paolo Gentiloni kuulamine taaste- ja vastupidavusrahastu teemal (eelarvekontrollikomisjon – Euroopa Parlament – 12. november 2024). [1] Euroopa Parlament – „The 100 largest recipients of Recovery and Resilience Facility“.

4.4. ***Investeerimisvajadused praeguste ja tulevaste probleemide lahendamiseks***

4.4.1. Komitee nõustub Draghi aruande ([27]) analüüsi ja järeldustega selle kohta, kuidas EL peaks vastama praeguse aja mitmesugustele väljakutsetele ([28]), lõpetades viimaste aastakümnete tõsise alainvesteerimise Euroopa majandusse ja edendades jätkusuutlikku konkurentsivõimet. Seda on aga järjest keerulisem saavutada, kuna paljud liikmesriigid peavad vähendama oma valitsemissektori eelarvepuudujääki ja võlataset ELi uues makromajandusliku juhtimise raamistikus sätestatud riiklike eelarve- ja struktuurikavade kaudu. Ainus viis need eesmärgid ja poliitika kooskõlla viia ning neile piisav rahastamine tagada on kaheastmeline. Esiteks peame paremini koordineerima riiklikke investeeringuid ja tugevdama neid Euroopa poliitikasuuniste abil. Selleks on vaja tugevdada Euroopa poolaastat ja parandada selle toimimist. Teiseks peame suurendama ELi rahastamisvõimet, tehes järgmises mitmeaastases finantsraamistikus märkimisväärseid ümberkorraldusi ja eelarvesuurendusi ja kaaludes samal ajal ka strateegilise investeerimisfondi loomist, mille puhul seatakse esikohale Euroopa ühiste hüvede ja riiklike investeeringute rahastamine, pidades silmas Euroopa peamisi poliitilisi prioriteete. Samuti peaksime suurendama Euroopa Investeerimispanga rahastamisvõimet teatud „InvestEU“ programmide (nagu algatus „InvestAI“ ja väljakuulutatud Euroopa Konkurentsivõime Fond) uue täiustatud versiooni kaudu.

4.4.2. Vastuolu, mille puhul tuleb samaaegselt toime tulla investeeringute järsu suurendamise ja võla vähendamise vajadusega, ilma et see mõjutaks negatiivselt sotsiaalse ühtekuuluvuse poliitikat, nõuab ka maksutuluga seotud meetmeid. Komitee arvates peaks Euroopa majanduspoliitika sisaldama suuniseid piisava, õiglase ja senisest koordineerituma maksustamise edendamiseks ELi tasandil. See aitab soodustada majanduskasvu, mis omakorda võib tuua kaasa avaliku sektori tulude kestliku suurenemise. Lisaks peaksid need maksusuunised olema kohandatud iga liikmesriigi jaoks, võttes arvesse nende majanduse struktuuri ja maksusüsteemi ning edendades sissetulekute ja jõukuse võrdset jaotumist.

4.4.3. Draghi aruandes märgiti, et ELi säästud, mis on 50 % suuremad kui USAs, ei ole piisavalt suunatud investeeringutesse. Meetmeid, mida on vaja kapitaliturgude liidu lõpuleviimiseks, ei saa enam edasi lükata. Vaja on ületada tõkked, mis on seda juba palju aastaid takistanud. Samal ajal peab EL vaatama läbi kõik poliitikavaldkonnad, mis julgustavad ja edendavad kapitali suunamist ELi esmatähtsate investeerimiseesmärkide saavutamisse, ning seda poliitikaraamistikku kohandama.

4.4.4. Koordineeritud riiklikud reformid ja investeeringud on ka ELi uue konkurentsivõime kompassi oluline osa. Komisjon teatas uue konkurentsivõime koordineerimise töövahendi loomisest, mida hakatakse kohaldama koos meetmetega, mida liikmesriigid võtavad ühiste konkurentsivõime prioriteetide saavutamiseks. Komisjon märgib, et Euroopa poolaasta ja taasterahastu „NextGenerationEU“ raames kasutusele võetud lähenemisviisi, mis seisneb reformide ja investeeringute kombineerimises ELi prioriteetide rakendamiseks riiklikul tasandil, täiendatakse koordineeritud piiriüleste ja kogu ELi hõlmavate meetmetega konkurentsivõime koordineerimise töövahendi kaudu. Selle vahendi eesmärk on viia omavahel kooskõlla tööstus- ja teaduspoliitika ning investeeringud ELi ja liikmesriikide tasandil. Vahend toimib koos ladusamaks muudetud Euroopa poolaastaga, kus tähelepanu keskmes on konkurentsivõimet edendavad riikliku tasandi reformid ja investeeringud. Lisaks toetab järgmises mitmeaastases finantsraamistikus konkurentsivõime koordineerimise töövahendi rakendamist uus konkurentsivõime fond. Komitee kutsub üles täiendavalt selgitama, kuidas need vahendid on seotud Euroopa poolaastaga, et vältida täiendavat ja tarbetut bürokraatiat.

Brüssel, 30. aprill 2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE

([27]) „EU competitiveness: Looking ahead“ – Euroopa Komisjon.

([28]) Väljakutse reageerida samaaegselt vajadusele suurendada oma majanduse tootlikkust ja konkurentsivõimet, lahendada suuri geopoliitilisi probleeme, kohaldada avatud strateegilise autonoomia kontseptsiooni sellistes valdkondades nagu julgeoleku- ja kaitsepoliitika, tööstus- ja kaubanduspoliitika, saavutada rohe- ja digiülemineku eesmärgid, tugevdada sotsiaalset ühtekuuluvust ja viia ellu Euroopa sotsiaalõiguste sammas.